

PRIRUČNIK ZA FINANSIJSKO UPRAVLJANJE NVO U CRNOJ GORI

UVOD

Finansijsko upravljanje predstavlja jedan od najvažnijih aspekata rada svake nevladine organizacije. Bez obzira na to da li organizacija sprovodi mali lokalni projekat ili upravlja grantovima vrijednim više desetina hiljada eura, odgovorno upravljanje finansijama predstavlja osnov za ostvarivanje ciljeva organizacije i očuvanje njenog kredibiliteta.

Za razliku od privrednih društava, čiji je osnovni cilj ostvarivanje profita, nevladine organizacije postoje kako bi odgovorile na potrebe zajednice, zaštitile određene društvene interese ili pružile podršku određenim grupama građana. Ipak, iako im profit nije cilj, one svakodnevno raspolažu novcem, zaključuju ugovore, plaćaju račune, angažuju zaposlene i izvještavaju donatore i institucije o načinu na koji su sredstva potrošena.

Zbog toga finansijsko upravljanje ne podrazumijeva samo vođenje računovodstva. Ono obuhvata planiranje prihoda i rashoda, praćenje troškova, uspostavljanje internih kontrola, upravljanje rizicima, poštovanje zakonskih obaveza i redovno izvještavanje. Kvalitetan finansijski sistem omogućava organizaciji da efikasno koristi raspoložive resurse, spriječi zloupotrebe i donese informisane odluke o svom daljem razvoju.

Tri osnovna principa finansijskog upravljanja su transparentnost, odgovornost i održivost. Transparentnost podrazumijeva da su svi finansijski podaci dostupni i provjerljivi. Odgovornost znači da su jasno definisane nadležnosti i obaveze svih osoba koje učestvuju u upravljanju finansijama. Održivost podrazumijeva racionalno korišćenje sredstava i planiranje budućih izvora finansiranja kako bi organizacija mogla nesmetano da funkcioniše i nakon završetka pojedinačnih projekata.

REGISTRACIJA I OSNOVNE FINANSIJSKE OBAVEZE

Finansijsko poslovanje nevladinih organizacija u Crnoj Gori uređeno je kroz više zakona koji definišu način osnivanja organizacije, vođenje računovodstva, poreske obaveze i finansijsko izvještavanje.

Osnovni propis predstavlja Zakon o nevladinim organizacijama, kojim su uređeni način osnivanja, registracija, organi upravljanja, finansiranje i druga pitanja značajna za rad organizacija. Prema ovom zakonu, nevladina organizacija stiče svojstvo pravnog lica upisom u registar i od tog trenutka može samostalno učestvovati u pravnom prometu, zaključivati ugovore i raspolagati imovinom. Pored Zakona o NVO, organizacije su dužne da poštuju Zakon o računovodstvu, Zakon o porezu na dobit pravnih lica i Zakon o porezu na dodatu vrijednost. Ovi propisi određuju način vođenja poslovnih knjiga, podnošenja finansijskih izvještaja, obračuna poreza i postupanja u slučajevima kada organizacija ostvaruje prihod kroz privrednu djelatnost.

Poznavanje zakonskog okvira važno je ne samo zbog izbjegavanja prekršaja i kazni, već i zbog uspostavljanja profesionalnog sistema upravljanja koji će biti prihvatljiv donatorima, institucijama i partnerima.

IZVORI PRIHODA NEVLADINIH ORGANIZACIJA

Nevladine organizacije mogu financirati svoj rad iz različitih izvora. Najčešći izvor sredstava predstavljaju grantovi domaćih i međunarodnih donatora. U Crnoj Gori značajan dio sredstava za projekte nevladinih organizacija obezbjeđuje se kroz javne konkurse ministarstava, lokalnih samouprava i fondova Evropske unije. Pored grantova, organizacije mogu ostvarivati prihode kroz članarine, donacije građana, korporativne donacije, sponzorstva, humanitarne akcije i druge aktivnosti koje su u skladu sa njihovim statutom.

Zakonom je omogućeno i obavljanje privredne djelatnosti, ali pod jasno definisanim uslovima. Prihod ostvaren na ovaj način mora biti korišćen za ostvarivanje ciljeva organizacije, a ne za privatnu korist osnivača ili članova. Ukoliko prihod od privredne djelatnosti pređe zakonom definisane limite, organizacija ulazi u dodatne poreske obaveze.

Jedan od najvećih izazova za organizacije predstavlja obezbjeđivanje dugoročne finansijske održivosti. Organizacije koje zavise od samo jednog izvora finansiranja često se suočavaju sa problemima nakon završetka projekta. Zbog toga je važno razvijati različite izvore prihoda i kontinuirano raditi na prikupljanju sredstava.

FINANSIJSKO PLANIRANJE I BUDŽETIRANJE

Finansijsko planiranje predstavlja proces predviđanja prihoda i rashoda organizacije u određenom vremenskom periodu. Kvalitetno planiranje omogućava organizaciji da raspoloživa sredstva usmjeri prema prioritetima i izbjegne finansijske probleme tokom realizacije aktivnosti.

Najvažniji alat finansijskog planiranja jeste budžet. Budžet predstavlja finansijski prikaz svih planiranih aktivnosti i troškova jednog projekta ili organizacije u cjelini. Kroz budžet se definiše koliko sredstava će biti potrebno za realizaciju aktivnosti, koje troškove je moguće finansirati i na koji način će se pratiti njihova realizacija.

Tokom realizacije projekta često dolazi do promjena koje zahtijevaju realokaciju sredstava između budžetskih linija. Zbog toga je važno kontinuirano pratiti potrošnju i redovno upoređivati planirane i ostvarene troškove.

RAČUNOVODSTVO I KNJIGOVODSTVO

Računovodstvo predstavlja sistem prikupljanja, obrade, evidentiranja i čuvanja podataka o finansijskim aktivnostima organizacije. Njegova osnovna svrha jeste da pruži tačne i pouzdane informacije o finansijskom stanju organizacije.

Sve nevladine organizacije imaju obavezu vođenja poslovnih knjiga po sistemu dvojnog knjigovodstva. To znači da svaka finansijska promjena ima dvije strane – izvor sredstava i način na koji su sredstva korišćena. Na primjer, kada organizacija primi donaciju, evidentira se priliv sredstava, ali i izvor iz kojeg su sredstva došla.

Osnovne poslovne knjige uključuju dnevnik, glavnu knjigu i pomoćne evidencije. U pomoćnim evidencijama vode se podaci o blagajni, osnovnim sredstvima, ulaznim i izlaznim fakturama, dobavljačima i drugim poslovnim događajima.

Računovodstvo može biti organizovano interno ili eksterno. Manje organizacije najčešće angažuju računovodstvene agencije, dok veće organizacije imaju zaposlene finansijske službenike koji vode računovodstvo unutar organizacije.

FINANSIJSKA DOKUMENTACIJA

Nijedan trošak ne može biti priznat ukoliko nije dokumentovan odgovarajućom dokumentacijom. Upravo zbog toga pravilno upravljanje dokumentacijom predstavlja osnov uspješnog finansijskog poslovanja.

Svaka finansijska transakcija mora biti potkrijepljena vjerodostojnim dokumentom. To mogu biti ugovori, fakture, računi, bankovni izvodi, putni nalozi, liste prisustva, izvještaji sa događaja, zapisnici sa sastanaka ili druga dokumentacija koja potvrđuje da je određeni trošak zaista nastao.

Posebno je važno voditi računa o dokumentaciji vezanoj za projekte. Donatori često zahtijevaju detaljne dokaze za svaki trošak, uključujući ugovore, dokaze o uplati, fotografije aktivnosti i izvještaje o realizaciji.

Dobro organizovana arhiva štedi vrijeme, olakšava pripremu izvještaja i značajno smanjuje stres tokom revizije ili kontrole.

BLAGAJNIČKO POSLOVANJE

Iako se većina transakcija danas obavlja putem bankovnih računa, određeni troškovi i dalje mogu biti plaćeni gotovinom. U tim situacijama organizacija mora voditi blagajnu i blagajnički dnevnik.

Svaka isplata gotovine mora biti evidentirana i opravdana odgovarajućim računom ili drugim dokazom o nastalom trošku. Ukoliko se podiže avans za službeni put ili određenu aktivnost, korisnik sredstava dužan je da po završetku aktivnosti dostavi dokumentaciju i vrati eventualno neutrošena sredstva.

Pravilno vođenje blagajne doprinosi transparentnosti poslovanja i smanjuje mogućnost grešaka ili zloupotreba.

FINANSIJSKO IZVJEŠTAVANJE

Finansijsko izvještavanje omogućava organizaciji da prikaže na koji način su sredstva korišćena i kakvi su rezultati ostvareni tokom određenog perioda.

Nevladine organizacije imaju obavezu da godišnje finansijske izvještaje dostavljaju Poreskoj upravi najkasnije do 31. marta za prethodnu godinu.

Finansijski izvještaji obično uključuju bilans stanja, bilans uspjeha i druge propisane obrasce.

Pored zakonskih obaveza, organizacije su dužne da podnose izvještaje donatorima. U zavisnosti od ugovora, izvještavanje može biti mjesečno, kvartalno, polugodišnje ili završno.

Kvalitet izvještaja često utiče na mogućnost dobijanja budućih grantova.

REVIZIJA I INTERNE KONTROLE

Revizija predstavlja nezavisnu provjeru finansijskog poslovanja organizacije. Njena svrha nije samo otkrivanje eventualnih nepravilnosti, već i procjena da li organizacija posluje u skladu sa zakonima, ugovorima i internim pravilima.

Pored revizije, organizacije bi trebalo da razvijaju sistem internih kontrola. To podrazumijeva jasnu podjelu odgovornosti, procedure odobravanja troškova, redovne provjere dokumentacije i praćenje realizacije budžeta.

Dobre interne kontrole predstavljaju najbolju zaštitu od finansijskih grešaka, zloupotreba i reputacionih rizika.

NAJČEŠĆE GREŠKE U FINANSIJSKOM POSLOVANJU

Veliki broj problema u radu organizacija nastaje zbog **nedovoljno razvijenih procedura i nepažljivog upravljanja dokumentacijom.**

Najčešće greške uključuju nepotpunu dokumentaciju, kašnjenje u izvještavanju, troškove koji nijesu predviđeni budžetom, nepoštovanje procedura nabavke i nedovoljnu komunikaciju između projektnog i finansijskog osoblja.

Mnoge od ovih grešaka mogu se spriječiti kroz redovne interne kontrole, kontinuiranu edukaciju zaposlenih i jasno definisane procedure.

ZAKLJUČAK

Finansijsko upravljanje nije samo administrativna obaveza već jedan od ključnih preduslova za uspješan rad svake nevladine organizacije. Organizacije koje odgovorno planiraju budžete, uredno vode dokumentaciju, poštuju zakonske obaveze i transparentno izvještavaju o utrošku sredstava stvaraju povjerenje kod donatora, partnera i građana.

Ulaganje u razvoj finansijskih kapaciteta predstavlja ulaganje u dugoročnu održivost organizacije. Dobro uspostavljen finansijski sistem omogućava organizaciji da se fokusira na svoju misiju, ostvaruje kvalitetnije rezultate i ostvaruje veći uticaj u zajednici.

TREBA TI POMOĆ?

+382 20 219 121

crnvo@crnvo.me

<https://crnvo.me/>

Vukašina Markovića 80

Ovaj vodič je kreiran u sklopu projekta „Resursni centar za organizacije civilnog društva u Crnoj Gori-faza III“ koji sprovodi Centar za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO) u partnerstvu sa NVO Natura, NVO Bonum, NVO Novi Horizont, NVO Nada i Bjelopljskim demokratskim centrom. Projekat finansira Evropska unija.